

Република Србија
**МИНИСТАРСТВО ЗА РАД,
ЗАПОШЉАВАЊЕ, БОРАЧКА
И СОЦИЈАЛНА ПИТАЊА**
Датум: 23. децембар 2019. године
Београд

У складу са чланом 46. став 1. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика („Службени гласник РС“, број 8/19) и чланом 41. став 10. Пословника Владе („Службени гласник РС“, број 61/06 – пречишћен текст, 69/08, 88/09, 33/10, 69/10, 20/11, 37/11, 30/13, 76/14, 8/19 – др. пропис), Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања објављује:

ИЗВЕШТАЈ
О СПРОВЕДеноЈ ЈАВНОЈ РАСПРАВИ О ПРЕДЛОГУ СТРАТЕГИЈЕ ЗА
ПРЕВЕНЦИЈУ И ЗАШТИТУ ДЕЦЕ ОД НАСИЉА ЗА ПЕРИОД ОД 2020. ДО 2023.
ГОДИНЕ СА ДВОГОДИШЊИМ АКЦИОНИМ ПЛАНОМ (2020. И 2021. ГОДИНА)

На основу одредби члана 36. Закона о планском систему („Службени гласник РС“, број 30/18), члана 45. став 1. Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика и члана 41. став 3. Пословника Владе, а на предлог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања (у даљем тексту: Министарство) – Одбор за јавне службе Владе донео је Закључак 05 Број: 560-11716/2019 од 28. новембра 2019. године о спровођењу јавне расправе о Предлогу стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године и Акционог плана за 2020. и 2021. годину за примену Стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године (у даљем тексту: Предлог стратегије и АП).

Наведеним закључком утврђен је Програм јавне расправе о Предлогу стратегије и АП, која је спроведена од 29. новембра до 19. децембра 2019. године. Према Програму, јавна расправа о Предлогу стратегије и АП у потпуности је реализована за представнике: државних органа, јавних служби, невладин сектор, као и друге заинтересоване учеснике. Текст Предлога стратегије и АП био је доступан на сајту Министарства (www.minrzs.gov.rs) и порталу е-управе и јавност је била позвана да у периоду трајања јавне расправе достави сугестије, предлоге, иницијативе и коментаре на е-mail адресу: socijalna.zastita@minrzs.gov.rs или писаним путем Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Београд, Немањина 22-26.

У складу са Програмом, реализовани су и округли столови у пет градова у Републици Србији, уз учешће 349 лица и то:

- 29. новембра 2019. године у Београду, у Народној скупштини Републике Србије од 12 до 14:45 часова,
- 4. децембра 2019. године у Новом Саду, у Хотелу Шератон од 11 до 13:45 часова,
- 11. децембра 2019. године у Ужицу, у Скупштини Града Ужица од 11 до 13:15 часова,
- 13. децембра 2019. године у Новом Пазару, у Свечаној сали Културног центра од 12 до 14:45 часова,
- 16. децембра 2019. године у Врању, у Скупштини Града Врања од 12 до 14:15 часова.

Београд, 5. јун 2019. године

Министарство је у Београду 29. новембра 2019. године одржало први округли сто у оквиру јавне расправе у Народној скупштини Републике Србије. Јавну расправу су отвориле Маја Гојковић, председница Народне скупштине Републике Србије и председница Одбора за права детета Народне скупштине Републике Србије, и Зоран Ђорђевић, министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања. Модератор је била др Стана Божовић, државна секретарка у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, док је, у радном делу округлог стола, о Предлогу стратегије и АП говорио Драган Вулевић, посебни саветник министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, који је био члан Радне групе за израду Предлога стратегије и АП. У радном делу је организована и дискусија, у коју су се укључили присутни народни посланици, представници државних органа и цивилног друштва, родитељи и друга заинтересована лица. У јавној расправи је учествовала група деце, коју је довео Центар за права детета.

Једногласно је поздрављено предлагање једне овакве стратегије са АП, а присутни су имали сугестије за њихово унапређење, који су се односили на: институционално насиље, вршњачке едукације, деинституционализацију, трговину људима (децом) и дечије бракове, улогу локалне самоуправе, а конкретно:

- **Саша Стефановић, Мрежа организација за децу Србије** – сматра да је потребно појачати активности у вези са институционалним насиљем, односно насиљем над децом, која су смештена у установе и да би требало иницирати додатну обуку за запослене у овим објектима, али и ово питање интегрисати у редовно образовање на факултетима.
- **Лазар Стојановић, Иницијатива за права особа са инвалидитетом** – указује да би требало установити ефикаснији надзор над радом институција у којима су смештена деца.
- **Јелена Пауновић, Центар за права детета** – наводи да је потребно развијати активности и мере усмерене ка деци жртвама кривичних дела.
- **Милан Алексић, АТИНА** – истиче да је неопходно преиспитати да ли је број предвиђених активности из АП преобиман, мада сматра да треба појачати део, којим се спречава секундарна виктимизација и да се у Предлог стратегије и АП укључе деца из избегличке популације, која су без пратње.
- **Вера Трбовић, Републички завод за социјалну заштиту** – указује да систему социјалне заштите и даље недостаје око 700 запослених у целој Републици Србији и да емоционалном насиљу, као и инструментализацији деце код поступака развода бракова треба приступити са више пажње.
- **Емили Финк, УНИТАС** – наглашава појаву трговине људима, којој су изложена и деца и да је кључ у процесима спречавања ове појаве едукација на чијој припреми ради УНИТАС у сарадњи са министарствима надлежним за унутрашње послове, просвету, науку и технолошки развој и рад, запошљавање, борачка и социјална питања.
- **Јасмина Мирковић, PRAXIS** – указује на недовољну покривеност феномена дечијих бракова у Предлогу стратегије и АП, који се појављују само на једном месту у АП, и да би ромску децу требало посебно истаћи.

- **Вероника Ишпановић, Савет за права детета** – сматра да је питање управљања будућом стратегијом и АП слабо постављено и да би требало пронаћи ефикаснији механизам у ту свру, па предлаже образовање неке врсте секретаријата за праћење примене ових планских докумената.
- **Жељка Бургунд, Национална дечија линија** – подсећа да је СОС линија за децу започела са радом још 2005. године и да сада постоји и телефонски број за родитеље, па се тако нешто мора констатовати у Предлогу стратегије и АП.
- **Сузана Пауновић, Канцеларија за људска и мањинска права** – предлаже да се у оквиру Савета Владе за права детета оформи група, која ће бити задужена за праћење примене као посебни механизам и да би у читав систем требало укључити децу, а указује и да је потребно пажљиво дефинисати индикаторе ради ефикасног извештавања.
- **Тања Наумовић, Министарство за омладину и спорт** – сматра да се не треба толико ослањати на донаторе и њихове доприносе, јер могу бити нереални.
- **Горица Гајић, народна посланица** – истиче значај јединица локалне самоуправе у примени активности из Предлога стратегије и АП и неопходност синхронизованог деловања, који обухвата прецизно дефинисани механизам усмерен, између осталог, ка породицама са поремећеним односима.
- **Уна Љиљак и Симонида Комазец, Центар за права детета** – указују да се вршњачком едукацијом оснажују жртве насиља и да њихова организација има *DX* Клуб, који се тиме баве, а траже и да непосредно учествују у извештавању о спроведеним мерама из будуће стратегије и АП.

Нови Сад, 4. децембар 2019. године

У сарадњи са Фондацијом Тијана Јурић, Министарство је у Новом Саду 4. децембра 2019. године одржало другу јавну расправу о Предлогу стратегије и АП у Хотелу Шератон. Овај догађај су, осим ресорног министра Зорана Ђорђевића, отворили Милош Вучевић, градоначелник Новог Сада, Игор Јурић, председник Фондације Тијана Јурић, и Весна Дејановић, представница УНИЦЕФ-а. У радном делу, који је водио Драган Кнежевић из Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Драган Вулевић, посебни саветник министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, упознао је учеснике јавне расправе са садржајем Предлога стратегије и АП након чега је следила дискусија у којој су изнети предлози и сугестије за побољшање текста наведеног планског документа Владе:

- **Драгана Ђорић доцент на Правном факултету у Новом Саду и из Координационог тела за безбедност деце у Новом Саду** – скренула је пажњу на социјално насиље и потребу да се ова појава посебно истакне у Предлогу стратегије и АП, као и да се уважи чињеница да осим ученичких парламената, који постоје у школама у складу са законом, сада делују и здружени/умрежени парламенти више школа, који могу бити добар механизам за активности у спречавању насиља над децом.
- **Отилиа Велишек професор на ВШССОВ у Новом Саду** – запитала је колика је била улога педагога у процесу израде Предлога и АП и подвукла транссекторску сарадњу као најефикаснији пут у свеобухватном суочавању са насиљем.
- **Бојан Панаотовић из Културног центра Новог Сада** – пружајући безрезервну подршку деловању Фондације Тијана Јурић, истакао је питање кажњавања за акте насиља над децом и да је казнена политика значајан облик превенције.
- **Дуња Кондић из Центра Срце** – навела је да њено удружење већ годинама води СОС телефон за децу и да је овај облик рада са младима донео изузетно добре резултате, које би требало истаћи у Предлогу стратегије и АП.
- **Маја Петровић из Центра за социјални рад у Новом Саду** – указала је на податак да нема довољно стручних кадрова и капацитета у читавој Републици за рад са децом, која су претрпела насиље, и да ће питање менталног здравља деце врло брзо доћи на дневни ред уз опаску да код других сектора (полиција и тужилаштво) постоји одређена неосетљивост на, пре свега, сексуално злостављање деце, а да активности у третману насилника још нису ни у разматрању, а камоли заживели.

- **Татјана Ђурић из Центра за социјални рад у Сомбору** – сматра да жртве сексуалног насиља над децом треба подједнако третирати без обзира на пол (у Сомбору је тренутно на третману више дечака, него девојчица) и да се, уопште, много више пажње у Предлогу стратегије и АП мора посветити сексуалном насиљу и његовим жртвама, као и деци са психичким сметњама, која су млађа од 14 година, јер нема капацитета за њихов смештај нити је лечење адекватно.
- **Милан Спасојевић, директор ОШ „Коста Трифковић“ из Новог Сада** – указује да се мере против насиља у школама морају појачати и да се почне са озбиљнијим кажњавањем родитеља, било да су починиоци насиља или су то њихова деца (вршњачко насиље).
- **Весна Дејановић, УНИЦЕФ у Републици Србији** – навела је да је у односу на претходну верзију Предлога и АП у верзији, која се налази у јавној расправи, изостао део, који се тиче раних интервенције, па га треба вратити и да треба појачати део, који се односи на малолетне починиоце казних дела (диверзионе мере).
- **Јелена Драгић из Градске управе Зрењанина** – истакла је недостатак сензибилисаности појединих јединица локалне самоуправе на питање насиља и да треба радити на укључивању јединица локалне самоуправе и њиховом оснаживању (укључијући финансијско) како би имали капацитете за активности спречавања и заштите од насиља над децом.
- **Наташа Ристић из Центра за социјални рад у Беоцину** – још једном је подвукла потребу подршке за децу жртве сексуалног злостављања и неопходност да се припреме посебне радионице за обуку особља, које долази у контакт са оваквим жртвама, као и да се технички опреме ради поступака у којима учествују деца и деца сведоци у кривичним поступцима.
- **Ивана Вујасиновић, Центар за социјални рад Нови Сад** – изнела је низ предлога за које сматра да би требало да се нађу у Предлогу стратегије и АП: 1) појачати део о психолошкој подршци деци (обуке запослених), 2) оснажити мрежу за помоћ деци како би била присутна у читавој Републици, 3) организовати обуке хранитеља, 4) назначити и покрајинске органе као носиоце активности, 5) недостају третмани деце са изазовима у понашању.
- **Светлана Нешић, Покрајински заштитник грађана-омбудсман** – такође је истакла да је потребно навести и покрајинске органе за активности из Предлога стратегије и АП, а да су недостаци и у слабије обухваћеној транссекторској сарадњи.

Ужице, 11. децембар 2019. године

У Ужицу је, 11. децембра 2019. године, одржана трећа јавна расправа у Градској скупштини. Ову сесију јавне расправе отворили су др Стана Божовић, државна секретарка у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, и Иван Станисављевић, заменик градоначелника Ужица. У радном делу, а након представљања Предлога стратегије и АП, уследила је дискусија у оквиру које су учесници из јединица локалне самоуправе изнели своје предлоге за побољшање текста овог планског документа Владе:

- **Видоје Дрндаревић, члан Градског већа Ужица задужен за област бриге о породици, здравства и социјалне политике** – истичући постојање међусекторског споразума о сарадњи надлежних установа у Ужицу по питању спречавања насиља, затражио је да се у Предлогу стратегије и АП више нагласе обавезе деце, питање њиховог васпитања, као и улога школства у процесу спречавања насиља.
- **Јелена Жунић Цицварић из Ужичког центра за права детета** – навела је низ предлога, који се односе на: оснаживање управљачких и надзорних структура за праћење примене будуће стратегије, обуку професионалаца кроз редовно школовање поводом насиља над децом, више мера у вези са секундарном виктимизацијом, појачан значај вршњачке едукације у оквиру које се област образовања треба посебно и више нагласити.
- **Зорица Димитријевић из ОШ Стари Град** – сматра да је извештавање о спровођењу стратегије и АП веома важно.

- **Данијел Радовић, директор Прве ОШ Краљ Петар** – указује да осим превентивних мера, које преовладавају у Предлогу стратегије и АП, постоји потреба и за репресивним мерама како би се спречавало насиље.
- **Милинко Ратковић из Уметничке школе у Ужицу** – истакао је да се улога спорта у суочавању са насиљем над децом треба више истаћи.

Нови Пазар, 13. децембар 2019. године

Јавну расправу у Новом Пазару отворили су Зоран Ђорђевић, министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, и Нихат Бишевац, градоначелник Новог Пазара. У препуној сали Културног центра Новог Пазара, знатан део присутних чинила су деца, чланови и чланице ђачких парламената основних и средњих школа у Новом Пазару, који су активно учествовали у јавној расправи у оквиру радног дела, који је водила Слађана Чабрић, помоћница министра за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, и у коме је истакнуто:

- **Аднан Диздаљревић из Центра за социјални рад Новог Пазара** – посебно је нагласио недостатак стручних кадрова у центрима за социјални рад и немогућност да се програми спроводе док се центри не ојачају кадровски како би били задовољени радни стандарди.
- **Иван Милановић из Градске управе Новог Пазара** – предложио је да се још једном преиспита одлука о укидњу малолетничких бракова и телсеног кажњавања, јер се тиме родитељима одузима, по његовом мишљењу, инструмент у дисциплиновању деце.
- **Цемил Диванефендић такође из Градске управе Новог Пазара** – упозорио је да треба водити рачуна о праву на рад у учешћу деце у раду уз максимално поштовање одредби прописа, које се односе на дуално образовање.
- **Емина Спахић, ОШ Јован Јовановић Змај у Новом Пазару** – наводи да родитељи данас имају мало могућности за контролу деце, нарочито у школама и којима се питање насиља решава по формули: „ако трпиш насиље, онда буди и сам насилан и реши га“, па је потребно радити више са родитељима како би се случајеви насиља смањили.
- **Драгица Гавриловић, Центар за социјални рад у Новом Пазару** – налази оправдање за родитеље у њиховој свакодневной борби за послом и притиску, који трпе у граду у којој је висок проценат незапослености.
- **Мухамед Каличанин, Средња медицинска школа у Новом Пазару** – истиче позитивне методе у васпитавању деце и улогу родитеља.
- **Фикрета Омеровић из удружења ДАМАД** – сматра да се превише одговорности додељује родитељима и да би требало указати на обавезе институција имајући у виду податак да 81% деце трпи неки вид насиља.
- **Фазила Чаровац, Центар за социјални рад у Новом Пазару** – указала је на децу у сукобу са законом и прављење разлике између телсеног кажњавања и физичког злостављања имајући у виду да у оквиру примене Закона о спречавању насиља у породици има доста случајева да деца безразложно пријављују своје родитеље.
- **Зехра Хамидовић из Средње медицинске школе у Новом Пазару** – нагласила је улогу родитеља у заштити своје деце и доследности у понашању као метода васпитавања и спречавања насилничког понашања.
- **Бахтијар Дрековић, ОШ Јован Јовановић Змај из Новог Пазара** – уочава свакодневно да постоји група деце, која малтретира другу децу и да вршњачко насиље прелази и у оружано насиље и да би требало предвидети заштиту деце, која пријављују насиље.
- **Елмир Хабибовић из ОШ Братство у Новом Пазару** – истиче како деца заслужују више пажње и да треба радити на сензибилизацији деце да пријављују насиље, па би требало ојачати механизме пријављивања насиља у основним и средњим школама, па похваљује оне делове Предлога стратегије и АП, који предвиђају нове моделе у суочавању са насиљем.
- **Фуад Угљанин, Завод за јавно здравље Новог Пазара** – указује на постојање школе родитељства и планирања породице, које треба искористити и за суочавање са насиљем и развијање ненасилне културе.

Врање, 16. децембар 2019. године

Последња јавна расправа о Предлогу стратегије и АП одржана је у Врању и отворили су је др Стана Божовић, државна секретарка у Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, и Слободан Миленковић, градоначелник Града Врања. Током радног дела расправе, наведени су конкретни предлози:

- **Сузана Антић, Одбор за људска права** – сматра да њена организација, која већ 17 година води СОС телефон за спречавање насиља, може бити партнер у спровођењу будуће стратегије и АП и да имају вршњачке едукаторке (13-18 година старости) и вршњачке тимове за тако нешто, поготово за активности 1.2.5. и 1.2.8. из АП.
- **Смиља Бојковић из Центра за социјални рад у Трговишту** – поставља питање саветовалишта и њихових улога у суочавању са насиљем, као и „родитељских кућа“, које би могле да се, осим здравствених, баве и питањима насиља.
- **Данијела Милосављевић, градска већница за социјалну политику и локалну управу у Врању** – истакла је да је вршњачко насиље у порасту и да постоји одговорност родитеља и да пројекат „Родитељство уз игру“, који министарка без портфеља задужена за демографију и популациону политику спроводи у пет градова у Републици Србији, може бити искоришћен и за обраду питања насиља над децом.

*

Како је предвиђено тачком 6. Програма јавне расправе о Предлогу стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године и Акционог плана за 2020. и 2021. годину за примену Стратегије за превенцију и заштиту деце од насиља за период од 2020. до 2023. године, који је саставни део Закључка 05 Број: 560-11716/2019 од 28. новембра 2019. године Одбора за јавне службе Владе Републике Србије – сугестије, иницијативе и коментари на текст наведеног предлога достављају се Министарству за рад, запошљавање, борачка и социјална питања путем електронске поште на е-mail адресу: socijalna.zastita@minrzs.gov.rs или поштом на адресу Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, Београд, Немањина 22-24. С тим у вези, до 19. децембра 2019. године, стигло је седам прилога:

1) **Мрежа организација за децу Србије:**

Истакла је задовољство укључивањем њихових представника у Радну групу која је радила на Предлогу стратегије и АП и указала на одређене делове, који би се могли унапредити: 1) није довољно јасно како се планира извештавање и управљање самим спровођењем Стратегије (размотрити могућност формирања посебне јединице за управљање Стратегијом); 2) у групи за праћење спровођења Стратегије предвидети учешће представника Мреже организација за децу Србије; 3) планирати увођење посебних наставних програма на универзитетима и средњим стручним школама (као што су средње медицинске школе) за образовање будућих професионалаца, стручних радника, особа које ће у различитим секторима бити у контакту са децом, а који ће укључити теме из области права детета и превенције и заштите деце од насиља (није довољно планирати обуке за професионалце и стручњаке који су већ у систему већ је потребно променити приступ и унапредити и само образовање студената будућих професионалаца); 4) програми обуке за професионалце у свим релевантним секторима (образовање, социјална и здравствена заштита, полиција и правосудје) треба да садрже обавезно део о правима детета; 5) планирати обуке о превенцији и заштити деце од насиља и за запослене у установама за смештај деце; 6) недостаје јасан и стратешки приступ у решавању проблема секундарне виктимизације деце, жртава насиља; 7) промовисати и едуковати стручњаке о значају и примени ресторативног приступа у решавању сукоба, насиља, конфликта код деце и младих и развоју, значају и примени диверзионих мера; 8) подржати и развијати вршњачку едукацију о превенцији и заштити деце од насиља и унапредити информисање деце о свим облицима насиља и коме могу да се обрате за помоћ и подршку; 9) предвидети едукацију деце о праву на живот без насиља и

механизмима заштите у свим установама и организацијама које раде са децом; 10) под Посебним циљем бр. 3, у оквиру Мере 3.2, предлаже се увођење нове активности која ће се односити на појачани надзор институција социјалне заштите у погледу спречавања злостављања деце, посебно деце са сметњама у развоју и инвалидитетом (ово може бити постигнуто креирањем тимова састављених од представника различитих сектора, а посебно невладиних организација, односно удружења корисника услуга социјалне заштите, особа са инвалидитетом и организација за заштиту људских права); 11) надзор у вези са насилљем према деци у хранитељским породицама би требало да се спроводи редовно, систематично и треба да се издвоји као посебна мера; 12) предлаже се брисање реченице у активности 3.1.2: *Прописати основ за оснивање Центара за породицу и децу у оквиру којих би се пружале услуге мале домске заједнице.* (ова активност није усклађена са претходно наведеном потребом за деинституционализацијом), тако да уместо наведене активности, предлаже се да се Стратегијом одреде следеће измене и допуне Закона о социјалној заштити: забрана смештаја деце млађе од 7 година у установе социјалне заштите, у случају смештаја детета у установу социјалне заштите, смештај може трајати најдуже 6 месеци после чега се детету мора обезбедити нега у породици и у случају смештаја детета у установу социјалне заштите надлежни органи дужни су предузети хитне мере у циљу обезбеђивања смештаја детета у породицу (у складу са наведеним треба изменити и одговарајуће делове Акционог плана); и 13) у Акционом плану код Општег циља изменити почетну вредност показатеља за *Укупан број склопљених споразума о сарадњи у примени протокола за заштиту деце од насиља на локалном нивоу* како би износила – 38.

2) Малића Плојовић из Новог Пазара:

Предлаже да се у Стратегији једна од мера наведе: Више времена да проводе заједно родитељи и деца и да, с тим у вези, треба дефинисати следеће активности: 1) смањење броја часова у основним школама у разредима од првог до четвртог (деца тог узраста имају по 5 часова, на тај начин њима је ускраћено време за игру и дружење са родитељима); 2) мењати Закон о раду и забранити да жене које имају децу узраста до 14 година раде од „јутра до сутра”, а све из разлога да више времена проводе са својом децом; 3) редовно едуковати наставно особље у школама.

3) УНИТАС Фонд из Београда:

Ово удружење има следеће предлоге конкретне за побољшање садржаја Предлога стратегије и АП: 1) код активности 1.1.3. последњи део реченице у коме стоји: „да се реализује у сарадњи МПНТР, МУП, МТТТ, ЦЗЗЖТЉ, НВО АСТРА“ замени реченицом: „у сарадњи МПНТР, МУП, ЦЗЗЖТЉ, МТТ, међународних и невладиних организација које се баве овом облашћу и показују позитивне резултате“; 2) код активности 1.2.5. последњи део реченице у коме пише „да се реализује у сарадњи МПНТР, МУП, МТТТ, ЦЗЗЖТЉ, међународних и невладиних организација које се баве овом облашћу и показују позитивне резултате“.

4) Центар за права детета (Београд):

Поздрављајући план за забрану телесног кажњавања деце, Центар указује да се из Предлога не види довољно јасно како се планира управљање самим спровођењем Стратегије, механизмима праћења и извештавања о њеном спровођењу. У управљање, укључујући праћење и извештавање о њеном спровођењу, активно се морају укључити деца и млади и да се обазриво дефинишу механизми суштинске партиципације деце и младих у овом процесу. Неопходно је посебну пажњу посветити рањивим групама деце у погледу јасног дефинисања врсте подршке коју је потребно обезбедити, имајући у виду специфичности досезања до рањивих група, са посебним освртом на оне који живе у неформалним насељима, руралним областима.

Конкретно: 1) у Мери 2.1. (*Заштита и подршка деци жртвама и сведоцима насиља и њиховим породицама*) постоји потреба за јасним и стратешким приступом у решавању проблема секундарне виктимизације деце, жртва насиља; 2) као посебан циљ недостаје:

Даље унапређење нормативног оквира (захтева од Републике Србије даљи процес ратификације појединих међународних и регионалних докумената, још увек није у потпуности у наш кривичноправни оквир имплементиран Закон о потврђивању Конвенције Савета Европе о заштити деце од сексуалне експлоатације и сексуалног злостављања); 3) у Мери 2.2. (*Развијање механизма подршке за учиниоце насиља*) треба предвидети програме, који омогућавају скретање од класичног кривичног реаговања, алтернативних мера притвора, недовољно се примењују васпитни налози, а на нивоу локалне заједнице не постоје одговарајући програми у оквиру којих се ради како са малолетним учиниоцима кривичних дела (кривично одговорним лицима која су навршила 14 година); 4) У делу *ЦИЉЕВИ СТРАТЕГИЈЕ* као посебни циљ увести Посебан циљ 4: Успостављен механизам укључивања деце и младих у активности и процесе везане за превенцију и заштиту деце од насиља; 5) Мера 4.1. Размена знања, вештина и искустава са децом из других држава о превенцији и заштити деце од насиља – Активност 4.1.1. Обезбеђивање и оснаживање учешћа деце у раду међународних мрежа, форума, група и сл. које се баве заштитом права детета; 6) Мера 4.2. Укључивање деце и младих у рад и извештавање Радне групе за праћење и извештавање Стратегије – Активност 4.2.1. Деца и млади дају своје предлоге и коментаре у спровођењу и унапређењу Стратегије.

5) Центар за заштиту деце и одојчади Звечанска, Београд – Радећи на пословима СОС телефона за децу од 2005. године (116-111), родитељског телефона од 2016. године (0800-007-000) и телефона за жене са искуством насиља од 2018. године (0800 222 003), Центар указује да СОС дечија линија (познатија као НАДЕЛ) није припозната као превентивна услуга за саветодавну подршку и пријаву и превенцију насиља, док је то учињено за Хало Беба и телефон за пријаву насиља у школама. Сматрају да је вероватно у питању нека грешка или непрегледност броја и активности услуга, које постоје у систему социјалне заштите у оквиру превенције насиља над децом и да им се у оквиру Предлога стратегије и АП мора пронаћи место и улога коју заслужују. Свој захтев поткрепљују подацима из извештаја свог вишедеценијског деловања: чланови су Child Helpline International од 2008. године; рад им је базиран на компетенцијама саветника (полазници акредитованих програма, високо образовани); до сада су примили више од милион позива и реализовала око 40 хиљада саветодавних разговора; случајеве насиља редовно пријављују надлежним органима; обављају обуку за полазнике других СОС линија, укључујући иностране полазнике; РАТЕЛ им је доделио специјални кратки код 116-111 као светски број дечије линије, која се додељује само једној организацији у земљи; 2016. године, у сарадњи са УНИЦЕФ, пуштен је у рад родитељски телефон.

Конкретно:

- 1) поводом Мере 1.5. (Сензибилизација јавности за превенцију насиља над децом) предлаже се: 1) организовање промотивних активности у циљу приближавања Националне дечије линије Србије (НАДЕЛ) 116 111 што већем броју деце и младих (представљање Националне линије као вида подршке и превенције у заштити деце од насиља са посебним акцентом на промоцији линије у електронским медијима); 2) промовисање телефона намењеног родитељима – родитељски телефон 0800 007 000 – као јединствене саветодавне услуге у циљу стручне подршке јачању родитељских компетенција; 3) и оквиру дела који се односи на Анализу ефеката на друштво – Предлогом стратегије и АП није предвиђено отварање нових радних места или смањење постојећих, већ боља координација различитих сектора и људских и стручних капацитета у решавању овог феномена, а Центар сматра да би увођење могућности рада са 30%, 40% или половином радног времена, на превентивним саветодавним услугама допринело системској подршци односно обухвату целе популације у ризику од насиља (деце и младих) (НАДЕЛ се осим саветодавном праксом, бави и директном едукацијом деце у школама, комбинованом са промоцијом услуге националне дечије линије, обуком професионалаца у другим системима и континуираним унапређењем компетенција саветника на СОС телефону(обавезна супервизија).

- На страни 8. – Код дефиниције емоционалног насиља, остаје нејасна употреба појма „оцрњивање“ (чини се више као жаргонски термин). Можда треба потпуно избацити или

дати заменску реч. Синоним за ову реч можда може заменити: злонамерно наглашавање одређених особина, исмејавање са циљем дискредитовања, деградирање других са циљем истицања себе, негативно експонирање других у јавности.

- На страни 8. – Код дефиниције сексуалног насиља, може се додати на крају и: у сексуално насиље спада „излагање детета порнографским садржајима“.

- На страни 9. – Насиље међу децом: најчешћи облици су, па додати: дигитално насиље (прогањање, праћење, злоупотреба личних података, игрице са насилним садржајем, завођење преко Интернета).

- На страни 11. – Насиље у породици: обухвата све облике насиље, може се додати и „деца као сведоци и жртве патолошких развода родитеља“.

- На страни 15. – Поддршка породицама у развоју родитељских компетенција: додати и „саветодавне телефонске линије за децу и младе“.

- На страни 18. – Мере и активности: организовати обуке и програме за вршњачке едукаторе који би реализовали и преносили стечена знања у својим вршњачким групама на нивоу локалне заједнице, Организовати едукативне активности у образовно-васпитним установама кроз рад секција, у складу са афинитетима деце, тј. поново подстицати и омогућити квалитетну структуру времена кроз ваннаставне активности, у циљу развијања здравих стилова живота.

6) Тања Срећковић, запослена у Канцеларији за људска и мањинска права – напомиње да је Канцеларија за људска и мањинска права, у тренутку израде овог стратешког документа планирала средства за његову имплементацију, али нажалост од Министарства финансија није добила одобрење за увећани фонд за дотације невладиним организацијама. С тим у вези, али мајући у виду надлежности, предлаже да Канцеларија за људска и мањинска права у предвиђеним активностима (1.5.1, 1.5.7, 1.5.8 и 1.5.9) буде партнер у спровођењу активности, уместо орган који спроводи активност. Кроз подршку невладиним организацијама ми можемо бити искључиво партнер ресорним министарствима у реализацији наведених активности. У вези са мером 1.5. – Сензибилизација јавности за превенцију насиља над децом изменити институцију одговорну за праћење и контролу реализације. Уместо Канцеларије за људска и мањинска права, као стручне службе Владе, носилац треба да буде једно од ресорних министарства, имајући у виду да активности покривају област антидискриминације, образовања, културе и информисања. Такође, указује да приликом израде Акционог плана Канцеларија за људска и мањинска права, обзиром на своје надлежности није предлагала учешће у реализацији активности 3.2.1 – унапредити капацитете установа и органа на локалном нивоу за међусекторску сарадњу, оснивањем локалних тимова за заштиту деце од злостављања и занемаривања у уличној ситуацији, нити је планирала средства за ове намене.

7) Оливера Зечевић, Управа криминалистичке полиције, Министарство унутрашњих послова: Затражла је да се у Предлог стратегије и АП поново унесу активности, које су биле наведене у иницијалној верзији Предлога од 3. маја 2018. године, односно:

- У мери 1.1., Активност 1.1.1., испод Подактивности која се односи на спровођење Активности: „Основи безбедности деце“ додати: Подактивност: „Централна акција појачане контроле саобраћаја селективног садржаја – Школа“; Индикатори: број основних школа обухваћених акцијом (1 222), број одржаних предавања ученицима 1. разреда на једну тему (1 500), број ученика 1. разреда који је присуствовао предавањима, број полицијских службеника који су одржали предавања (2 000), број полицијских службеника ангажованих за контролу и регулисање саобраћаја у зонама школа (1.000); Носиоци активности и учесници: МУП и МПНТР; Рок, трајање и завршетак: континуирано (од 1. до 30. септембра, најмање два сата радним данима); Потребна средства: редовна: подактивност се реализује у оквиру редовних послова за која су обезбеђена буџетска средства.

- Испод Подактивности која се односи на Спровођење кампање „Стоп породичном насиљу“, додати: Подактивност: Акција „Дрога је нула – живот је један!“; Индикатори: Број основних и средњих школа обухваћених акцијом (186 ОШ и 92СШ), број одржаних

предавања у основним школама (најмање 60) и број трибина одржаних у средњим школама (најмање 30), број ученика основних школа који су присуствовали предавањима, број ученика средњих школа који су присуствовали трибинама, у реализацију акције укључено најмање пет полицијских службеника који су одржали предавања/трибине; Носиоци активности и учесници: Полицијска управа за Град Београд, Школска управа за Град Београд, школе на подручју Београда; Рок, трајање и завршетак: континуирано (током школске године – од 1. септембра до 15. јуна, најмање два сата радним данима); Потребна средства: редовна (Подактивност се реализује у оквиру редовних послова за која су обезбеђена буџетска средства).

- У оквиру Активности 1.1.1., унети следеће измене: Подактивности која се односи на Спровођење програма „Основи безбедности деце“, у колони Индикатори, обрисати податак који се односи на број штампања примерака Водича за безбедност деце и Бојанки „Азбука безбедности за ђаке прваке“, обзиром да је у току разматрање новог предлога да се успостави електронска апликација на којој ће информативно-едукативни материјали намењени деци и ученицима, бити постављени и јавно доступни. Такође, у колони Потребна средства/донаторска средства обрисати наведени текст.

- Код Активности која се односи на Спровођење кампање „Стоп породичном насиљу“, у колони „Носиоци активности и учесници“, унети исправку тако да МУП буде означен као учесник у спровођењу активности, а не као носилац, будући да наведену кампању организују организације цивилног друштва.

- Из Активности 1.1.4., Подактивности: „Организовање обуке полицијских службеника у области права детета и малолетничког кривичног права у складу са Споразумом о сарадњи у области обуке и стручног усавршавања полицијских службеника Министарства унутрашњих послова за примену Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица (веза са АП за Поглавље 23)“ и „Реализовање обуке полицијских службеника у складу са Програмом стручног усавршавања полицијских службеника Министарства унутрашњих послова“ пребацити у меру 2.3., односно у активност 2.3.1., испод Подактивности „Креирање и реализација обука стручних тимова за заштиту од насиља у здравственим установама у препознавању и процени ризика за дете, као и примену процедура у заштити деце“. Такође, другу Подактивност у овом пасусу, која је уопштено формулисана, изменити тако да гласи: „Реализовање редовне теоријске наставе „Закон о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица“ за полицијске службенике у складу са Програмом стручног усавршавања полицијских службеника Министарства унутрашњих послова.

- У Мери 1.3., Активност 1.3.2., у Подактивност која се односи на Спровођење програма „Школски полицајац“, колону Индикатори изменити тако да гласи: „Број полицијских службеника ангажованих у оквиру Програма „Школски полицајац“, број основних и средњих школа обухваћених Програмом, припремљен Извештај о стању безбедности у школама у Републици Србији на годишњем нивоу.

- У Мери 2.1., Активност 2.1.1., у Подактивност која се односи на процену ризика и изрицање хитних мера према потенцијалним учиниоцима насиља у оквиру породице и партнерских односа, а у складу са Законом о спречавању насиља у породици („Службени гласник РС“, број 94/16); у колони: Носиоци активности и учесници, унети исправку тако да МУП буде означен као учесник у спровођењу активности, а не као носилац, имајући у виду да према наведеном Закону, носилац подактивности је надлежно јавно тужилаштво.

- У Мери 2.3., Активност 2.3.1., у Подактивности која се односи на спровођење стручног усавршавања полицијских службеника у складу са Програмом стручног усавршавања полицијских службеника Министарства унутрашњих послова, у колони Потребна средства/донаторска средства, обрисати наведена средства, јер се предложена подактивност реализује у оквиру редовних послова за која су обезбеђена буџетска средства, а следеће две активности испод ове, које се односе на анализе поступања полиције у случајевима трговине децом и искоришћавања малолетних лица у порнографске сврхе, обухваћене су Твининг пројектом „Борба против трговине људима“ – ЕУ ИПА 2014, чија је укупна вредност милион евра – веза са АП за Поглавље 24.

Такође, у оквиру исте мере и активности, у наставку назива Подактивности „Обука и стручно усавршавање судија, тужилаца, адвоката и полицијских службеника који поступају према малолетним лицима“ додати „веза са АП за Поглавље 23“, и у колони Носиоци активности и учесници, као носиоца навести Правосудну академију у Београду, а затим Министарство правде, МУП и Адвокатску комору Србије, јер је према одредбама Закона о малолетним учиниоцима кривичних дела и кривичноправној заштити малолетних лица („Службени гласник РС“ број 85/05), Правосудна академија надлежна за организацију и извођење наведене обуке.

- У Мери 3.4., Активност 3.4.2., у Подактивност која се односи на евидентирање кривичних дела и прекршаја и случајева насиља у породици у оквиру Јединственог информационог система Министарства унутрашњих послова, изменити колону Индикатори, тако да гласи: „Припремљена најмање три материјала (извештај, информација и анализа) у вези кривичних дела и прекршаја извршених на штету деце и између вршњака на годишњем нивоу“.

Имајући у виду да је почетком јула ове године, формирана Комисија за борбу против наркоманије у школама („Службени гласник РС“, број 52/18), којом председава министар здравља, предлажемо да се активности ове Комисије унесу у Акциони план.